

Rahkoset

Rahkosten sukuseura ry:n lehti

2007 – 13. vuosikerta – 16. numero

Rahkosista tehdään sukukirja – sivu 3

Sukukokouksen tunnelmia – sivu 5

Bussilastillinen Rahkosia Venäjällä – sivu 8

Rahko-nimet Suomessa – sivu 10

Tieto Rahkosista heti muistiin – sivu 19

Eero Hiiosesta Saarijärven Paavo – takasivu

Sukuseura uudessa vauhdissa

Tämä numero on kaikkien aikojen laajin *Rahkoset*-lehti, peräti 20-sivuinen. Tosin vuosina 2001 ja 2003 lehdessä oli 28 sivua, mutta tuolloin *Rahkoset* ilmestyi kaksi kertaa vuodessa. Vuoden 2007 lehden laajuudesta saamme kiittää erityisesti Olavi Keski-Rahkosta, jonka mainiosta ja lennokkaasta esityksestä saimme nauttia myös Lappeenrannan sukukokouksessa heinäkuussa.

Sukukokous ja seuraavana päivänä järjestetty Venäjän-matka loivat uutta pohjaa välillä hieman väsähtäneen sukuseuran toimintaan. Lähivuosien tärkein hanke on sukukirjan valmistelu.

Enemminkin *Rahkosia* toiminnassa saisi olla mukana. Sukukokouksessa oli 40 osallistujaa, Venäjän-matkalla 25. Viikonloppu oli kuitenkin erittäin onnistunut; hyvin järjestetystä sukukokouksesta oli tylsyys kaukana. Ensimmäistä kertaa sukukokouksen jälkeen järjestetty illallinen osoittautui onnistuneeksi tapahtumaksi. Kun aiemmissa sukutapaamisissa yhdessäolo ja harvemmin nähtyjien sukulaisten tapaaminen jäi yllättävän vähälle, Lappeenrannassa ehdimme olla yhdessä pitkään.

Kokoukset kannattaa jatkossakin järjestää hotellissa. Osallistujamäärän mukaan valituissa sopivankoisissa tiloissa tunnelma nousee paremmaksi kuin hieman ankeissa koulujen juhlasaleissa.

Jorma Rahkonen

Puheenjohtaja

Olavi Rahkonen
Mankolantie 27, 40200 Jyväskylä
(014) 3722 528, 045 7881 3161
olavi.rahkonen(AT)elisanet.fi

Maija Kärrri
Kärrinkatu 2, 53500 Lappeenranta
040 504 1821
jukka.karri(AT)lapeenranta.inet.fi

Varapuheenjohtaja

Hannu Luotola
Haapaniementie 195, 41270 Lannevesi
(014) 435 130, 045 633 0792
hannu.luotola(AT)pp1.inet.fi

Eero Nousiainen
Pajalahdentie 17 A 2, 00200 Helsinki
eero.nousiainen(AT)luukku.com

Sihtööri

Helvi Liimatainen
Luntilantie 22, 43100 Saarijärvi
(014) 432 147, 0400 686 409
helvi.liimatainen(AT)sci.fi

Jorma Rahkonen
Tavintie 8 B 22, 40400 Jyväskylä
(014) 676 152, 050 347 0083
jorma.rahkonen(AT)kolumbus.fi

Jukka Rahkonen
Tikkamannilantie 168, 41160 Tikkakoski
044 585 4734
j.rahkonen(AT)saunalahti.fi

Hallituksen jäsenet

Marjatta Hyvärinen
Uuraistentie 315, 43130 Tarvaala
050 345 5008
marjattahyvarinen(AT)gmail.com

Veikko Rahkonen
Otavankatu 3 B 16, 11130 Riihimäki
(019) 724 009, 0400 657 550
veikko.rahkonen(AT)kolumbus.fi

Olavi Keski-Rahkonen
Aarnivalkeantie 10 E, 02100 Espoo
040 839 5237
olavikr(AT)gmail.com

Jäsenrekisterin hoitaja

Erkki Lunttila
Mannilantie 19, 43100 Saarijärvi
(014) 421 677, lunttila(AT)surfeu.fi

Kannen kuvassa: Marja Hänninen ja Pauli Rahkonen juttelivat sukuseuran Venäjän-matkalla paikallisen marjastajan kanssa. Ritva Keski-Rahkonen ja Helvi Liimatainen seurasivat tilannetta. Kuva: Jorma Rahkonen

Rahkosten suvun sukukirja tekeillä

Teksti: Olavi Keski-Rahkonen

Lappeenrannan sukukokouksessa lauantaina 21.7.2007 vahvistettiin hallituksen ehdotus Rahkosten suvun sukukirjan kirjoittamisesta. Projekti on monivuotinen ja parin ensimmäisen vuoden aikana kerätään kirjan aineistoa. Sain tehtäväkseni johtaa tätä hanketta ja sovimme, että keräämme ryhmän henkilöitä, jotka hankkivat paikallisesti aineistoa kirjoittamista varten. Veikko Rahkonen, Eero Hiironen ja Hannu Luotola lupautuivat sukuhaarojensa edustajina olemaan mukana sukukirjatoimikunnassa. Kukin toimituskunnan varsinaisista jäsenistä sai tehtäväksi kerätä ympärilleen epävirallisen avustajakunnan, joka on kerännyt tietoja suvusta ja pitänyt yhteyttä oman haaransa henkilöihin.

Minulla on jo Ullavan sukuhaaran osalta joukko avustajia, mutta lisää tarvitaan. Panen tähän loppuun toimikunnan jäsenten yhteystiedot. Pyytäisinkin kaikkia, jotka ovat asiasta kiinnostuneita, ottamaan yhteyttä sukunsa yhteyshenkilöön itselleen sopivimmalla keinolla. Espoolaisena olen etäällä Rahkosten suvun perinteisistä mantaalialueista, mutta tietoliikenneyhteydet auttavat asiaa. Sama koskee useita muita toimikunnan jäseniä. Kun saatte vinkit aineistosta, sovitelkaa lähitulevaisuuden matkasuunnitelmiamme siten, että voitte pistäytyä tarvittavin välinein varustetuna paikan päällä.

Viime kesänä vietin noin kaksi kuukautta Ullavan Rahkosessa kunnostamassa vanhempieni entistä kotia kesäasunnoksemme. Rakennustöitten ohessa kuljin kamerani ja tietokoneitten kanssa pitäjällä keräämässä aineistoa lähipiiristä sekä satunnaistapaamisien tuloksena. Saalis ylitti odotukseni (hakemiston koko 8,3 GB!), mutta on vasta raapaisu kokonaisuuteen. Päätyövälineinäni oli digikamera ja valokuvausjalusta sekä kannettava

tietokone. Koneelle tallensin kuvien lisäksi heti tuoreeltaan niihin liittyvät selitykset. Kirjoitan tässä muutamia kokemuksia esimerkkinä ja haasteena suvun muille haaroille.

Olin erityisesti kiinnostunut vanhoista kirjallisista tiedoista, asiapapereista, kirjeistä ja korteista. Vanhat valokuvat ovat helmiä tästä aineistosta. Nykytekniikalla heikkotasoinenkin kuva voidaan korjata melko hyvin. Kuvien henkilöitä ei aina tiedetä, mutta keräämällä kuvia yhteen ja näyttämällä niitä eri henkilöille, paljon voidaan tunnistaa. Sen lisäksi kiinnostukseni kohdistui vanhoihin rakennuksiin ja esineisiin. Niissä on säilynyt paljon kouriintuntuvaa esivanhempiemme aikaansaannoksista. Aineiston pyysin muutaman päivän lainaksi kotiini, jossa sitten sopivassa luonnonvalossa, ilman kameran salamavaloa, kuvasin kohteet. Tärkeimmistä raakakuvista tein kuvankäsittelyohjelmilla painokelpoisia kuvia ja laadin niihin asiaankuuluvat selitykset. Tunnen näiltä osin syntymäpitäjäni niin huonosti, että pyysin paikallisessa tulevan joulun lehdessä ihmisten apua tulemaan mukaan talkoisiin.

Työ on laaja, mutta ei ylivoimainen. Ullavan Rahkoset, joista minulla on melko hyvä tietokanta jo tässä koneellani, ovat olleet hedelmällisiä. Vaikka mieshaara kuolikin sukupuuttoon (Erkki Kustaanpoika Rahkonen 1709-1788), suvun naiset ovat pitäneet verenperintöä yllä niin, että käytännöllisesti kaikki nykyisin Ullavassa asuneet suvut ovat 1598 tulleiden ensimmäisten Rahkosten jälkeläisiä. Siten sukukirja ei ole ainoastaan Rahkosten suvun vaan koko Ullavan asukasten sukukirja ja enemmänkin! Tietokamassani on heidän jälkeläisiään 15 sukupolvea ja noin 12 000 nimeä, mikä ylittää kymmenkertaisesti Ullavan asukasluvun! Hankkeen ensimmäisessä vaiheessa keskitymme suvun vanhempaan osaan, rajana suurin piirtein Suomen itsenäistyminen. Koska monet suvun haarat ovat siirtyneet kauas lähtöpaikasta, ensi vaiheessa yritämme kattaa maantieteellisesti lähitienoilla eläneiden vaiheita.

Vanhempia ihmisiä kehottaisin yhteistyössä jonkun nuoremman kanssa merkitsemään muistiin heidän tietojaan. Istukaa yhdessä vanhan albumin kanssa, kertokaa muistoja ja pyytäkää nuorempaa henkilöä kirjoittamaan muistiin kertomukset, va-

lokuvan esittämät henkilöt, kuvan paikka, siihen liittyvät olosuhteet ja kuvan ottaja. Tällä tavalla tieto arvokkaasta dokumentista säilyy jälkipolville. Sain äitini kanssa (Hilda o.s. Hanhisalo 1914-2000) tehdä tällaista työtä isäni (Vilho Keski-Rahkonen 1907-1985) kuoleman jälkeen yli vuosikymmenen. Kävimme läpi heidän sodanaikaisen kirjeenvaihtonsa. Äiti kertoi yksityiskohtia, mitä kirjeistä nuorempi ei osannut lukea. Hän tunnisti valokuvien henkilöt ja kertoi, missä, miten ja kuka oli ne ottanut. Minä kirjoitin muistiin, kirjoitin kirjeet puhtaaksi ja liitin niihin historiateoksista tapahtumapaikat (alkuperäisissä tyyliä 'täällä jossain') ja muuta asiaan kuuluvaa sekä toimitin aineistosta kaksi nidettä tekstiä ja yhden kuva-albumin äidin 80-vuotispäiväksi. Niistä syntyi meille nuoremmille elävä kuva vanhempieni elämästä, jota en mitenkään ilman äitini muistitietoja olisi pystynyt tekemään.

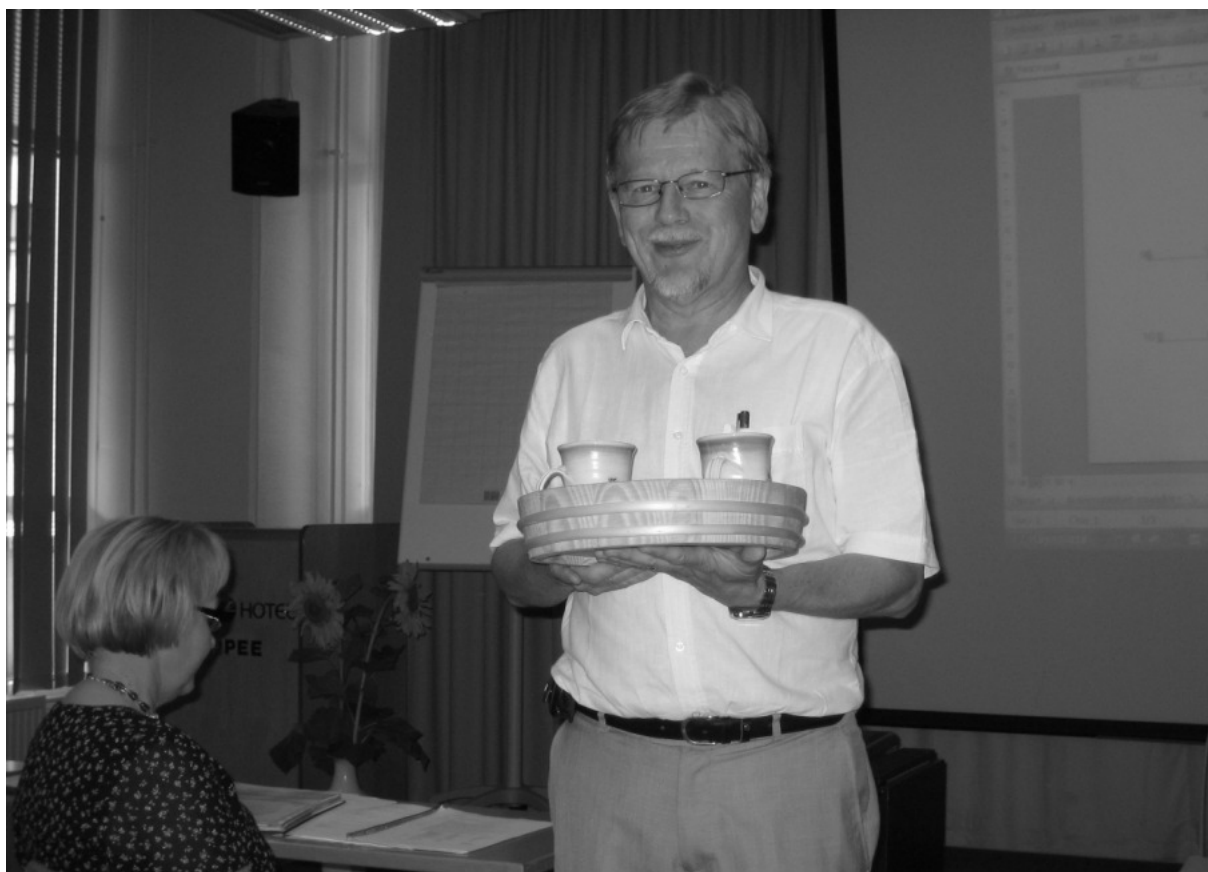
Sii spä kutsun kaikki suvun jäsenet sukukirjatalkoisiin. Vain yhdessä saamme sen tehdyksi!

Olavi Keski-Rahkonen
Aarnivalkeantie 10 E
02100 Espoo
Puhelin: 040 839 5237
Sähköposti: olavikr(AT)gmail.com
Ullavan Rahkosessa kesäaikaan Välitie 2 ja 11

Eero Hiironen
Kalmarin Kangastie 127a
43270 Kalhari
(014) 438 515, 0400 644 050
hiironen(AT)pp2.inet.fi

Hannu Luotola
Haapaniementie 195
41270 Lannevesi
hannu.luotola(AT)pp1.inet.fi

Veikko Rahkonen
Otavankatu 3B16
11130 Riihimäki
veikko.rahkonen(AT)kolumbus.fi

Pauli Rahkosesta sukuseuran toinen kunniajäsen

Rahkosten sukuseuran ensimmäisenä puheenjohtajana (1995–1999) toiminut Pauli Rahkonen kutsuttiin sukuseuran kunniajäseneksi Lappeenrannan sukukokouksessa. Suvun ensimmäinen kunniajäsen oli Raili Hytönen, joka siirtyi ajasta ikuisuuteen vuonna 2006.

Sukukokous rennoissa tunnelmissa

**Teksti ja kuvat:
Jorma Rahkonen**

Rahkoset kokoontuivat sukukokoukseen lauantaina 21.7.2007. Lappeenrannassa hotelli Lappeessa järjestettyyn tapahtumaan osallistui 40 henkilöä. Pienehkösti osanottajamäärästä huolimatta tapahtuma oli onnistunut.

Vuosikokouksessa valittiin uusi hallitus ja viitoitettiin tulevia toimintalinjoja. Tärkein päätös koski sukukirjan valmistelua. Sukuseuran hallituksen kokoonpano vaihtui melkoisesti, sillä siihen valittiin peräti neljä uutta jäsentä: Marjatta Hyvärinen, Maija Kärri, Eero Nousiainen ja Jukka Rahkonen. Jäsenmaksuksi päätettiin edelleen 9 euroa /vuosi tai 90 euroa ainajäsenyydestä.

Ohjelma oli tavallista rennompaa. Kaisu ja Panu Kärri juonsivat sukujuhlan ja esittivät improvisaatioteatteria. Musiikista vastasivat Kaisu Kärri ja kitaristi Jyri Hjerppe. Olavi Keski-Rahkosen juhlaesitelmä Rahko-nimen alkuperästä sai yleisön innostumaan.

Suurin osa kokouksen osallistujista jatkoi yhdessäoloa illallisella Lappeessa ja seuraavana päivänä Venäjänmatkalla.

Sukukokouksessa ei todellakaan ollut tylsää. Kuvassa etualalla Terttu ja Veikko Rahkonen Riihimäeltä ja sukuseuran puheenjohtaja Olavi Rahkonen.

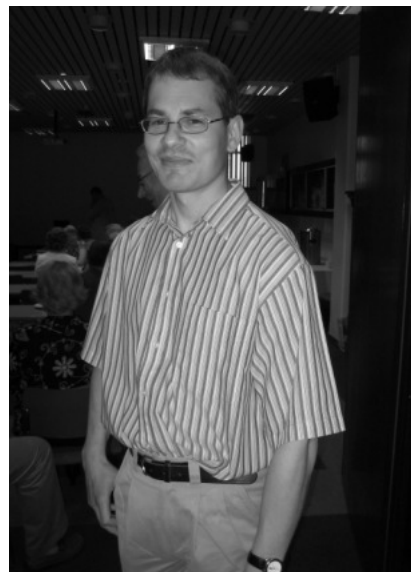

Kaisu ja Panu Kärri osasivat ottaa yleisönsä.

Rahkosia Lappeenrannassa 21.7.2007

Helvi Liimatainen (vas.) kauppasi sukuseuran tuotteita.

Eero Nousiainen, uusi hallituksessa.

Toimintasuunnitelma vuosille 2007–2009

Sukuseura jatkaa sukututkimuksen tekemistä erityisesti Karjalan Rahkosten ja Saarijärven ja Ullavan Rahkosten välisen yhteyden selvittämiseksi. Tässä tarkoituksessa kartoitetaan myös mahdollisuudet geenitutkimuksen hyödyntämiseen, esim. väitöskirjatyon muodossa.

Kaikkia Suomessa ja ulkomailla eläviä Rahkosia pyritään aktivoimaan sukuseuran toimintaan, jotta suvun jäsenistä saataisiin entistä kattavampi kuva. Laajemman jäsenkunnan myötä on mahdollista saada lisää seuran tavoitteiden mukaista sukututkimustietoa ja uusia aktiivisia jäseniä. Luodaan yhdistyksen jäsenet kattava sähköpostiverkosto, jonka avulla yhteydenpito jäsenten kesken sekä jäsenten ja hallituksen välillä on helpompaa.

Paula ja Pentti Rahkonen Helsingistä olivat sukukokouksessa ensimmäistä kertaa.

Sukuseuran lehteä kehitetään niin, että se olisi mahdollisimman kiinnostava koko jäsenkunnalle. Lehdelle muodostetaan ”aluetoimitusverkosto”. Lehtien sisältö pyritään muodostamaan niin, että kukin sukuhaara saa oman numeronsa kerrallaan. Lehti ilmestyy kerran vuodessa.

Sukukirjan valmisteluun valitaan toimikunta ja toimikunnan puheenjohtaja, joka vastaa kirjan laatimisprojektista. Projekti etenee seuraavan aikataulun mukaan:

Kirjaan tarvittavaa aineistoa kerätään aktiivisesti vuoden 2009 sukukokoukseen mennessä. Kirja on myynnissä vuoden 2011 sukukokouksessa.

Suvun tutkiminen ja syntyvän tiedon dokumentointi edellyttää myös taloudellisia resursseja. Varoja hankitaan mm. sukuseuran jäsenille tarkoitettujen esineiden myynnillä.

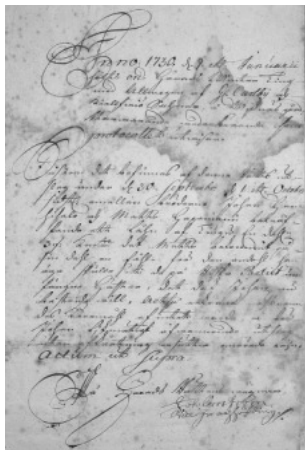
Hallitus esittelyssä

Puheenjohtaja **Olavi Rahkonen**, 56, Jyväskylä: projektijohtaja Moventas Wind Oy. ”Sukuseura kiinnostaa, koska ihmisen on hyvä tuntea omat juurensa, omaankin elämään tulee lisää perspektiiviä; Suomen historia tulee läheisemmäksi, ja sitä ymmärtää paremmin, kun se kytkeytyy oman suvun historiaan; asioiden tutkiminen, myös sukuasioiden on kiinnostavaa; esiisien töitä osaa arvostaa uudella tavalla; sukuseuran kautta on saanut uusia ystäviä.”

Varapuheenjohtaja **Hannu Luotola**, 60, Saarijärvi: prikaatikenraali, nykyisin reservissä. Asuinpaikka Summasjärven rannalla, missä isänisän sukujuuret ulottuvat 1500-luvulle. ”Näitä juuria (Laiha, Hänninen, Takala, Luotola) tutkiskelen, milloin aika kotiseutuasioiden (Saarijärvi-Seuran 60-vuotishistoria) selvittämisen tiimoilta sen mahdollistaa. Kiinnostus sukuasioihin on ollut aina olemassa, mutta liittyminen Rahkosten sukuseuraan (isänäidin suku Saarijärvellä) reilut 10 vuotta sitten konkretisoi asiaa.”

Marjatta Hyvärinen, 48, Saarijärvi: työskentelee Saarijärven terveyskeskuksen taloustoimistossa ”Jotenkin vanhempana, kun isänikin kuoli v. 2003, alkavat sukujuuret kiinnostaa. Tästä syystä kysäisin näiltä Saarijärvellä asuvilta Rahkosilta, voisiko sukuseuraan liittyä. Olen tosi ’vihreä’ Rahkonen.”

Olavi Keski-Rahkonen, 65, Espoo: tekniikan tohtori, eläköitynyt tänä vuonna johtavan tutkijan virasta VTT:ltä, dosentti Teknillisessä korkeakoulussa. ”Sain historian tartunnan jo äidiltäni alakouluikäisenä hänen suosittelemistaan historiallisista romaaneista. Suvun jäsenten kertomukset isovanhempieni Amerikan matkoista ja miesten kertomukset sodasta kiihottivat jo koulupoikana lukemaan historiaa makrotasolla, mutta opettivat linkittämään sen myös mikrotasolle. Setäni (Marti Keski-Rahkonen 1910-1998) tallentamat suvun asiapaperit, kuten oheinen 'Anno 1730', kiehtoivat tavattomasti, koska sen sisältöä kukaan lähipiirissä ei tuntenut. Tämä asiakirja oli minulle myös kiihoke vanhojen käsialojen opetteluun. Pian aloin toimittaa asiakirjanipusta käännettyä ja selitettyä versiota. Papeista ilmestyi suuri joukko henkilöiden nimiä joista minulla ei ollut aavistustakaan. Rupesin kyselemään äidiltäni. Hänen kuvantarkka muistinsa piirsi molempien vanhempieni sukua taaksepäin parhaimmillaan 1700-luvulle saakka. Niiden tietojen perusteella arkistoista löytyi nopeasti jatkoa ja täydennystä äitini

tietoihin. Mikään hänen muistamansa ei ollut ristiriidassa kirjoista löytyvän kanssa. Julkistin käännösteoksen ja ensimmäisen esivanhempieni taulun suvun käyttöön isäni 75-vuotispäivänä. Samalla huomasi olevani harrastelijatasolla sukututkija. Sukuseuran toiminta ja erityisesti sukukirjan tekeminen on eläkevuosina melko luonnollista jatkoa tälle lapsuudesta alkaneelle kehitykselle.”

Maija Kärri, 55, Lappeenranta: fysioterapeutti, toimii ammatinharjoittajana. ”Sukujuuret vaan alkavat vanhemmiten kiinnostaa ja on mahtavaa nähdä, kuinka innokkaita sukututkijoita Rahkosten suvussa on sekä olla itse mukana auttamassa mahdollisuuksien mukaan sukuseuran hallituksen toimimista.”

Helvi Liimatainen, 61, Saarijärvi: toimistosihteerin / Saarijärven Seudun Yrityspalvelu Oy, isännöitsijä / Isännöinti Helvi Liimatainen. ”Olen ollut sukuseuran toiminnassa perustamisesta alkaen (hallituksen sihteeri koko ajan). Serkkupoikien kanssa tuli aikoinen puheeksi, että pitäisi kutsua sukulaiset koolle ja ajatus johti sukuseuran perustamiseen. Sukututkimusta en ole vielä tehnyt, mutta sukuseurassa toimiminen on ollut antoisaa ja olen saanut tutustua sukulaisiini sekä sukujuuriini.”

Eero Nousiainen, 35, Helsinki: suunnitteluinsinöörinä talotehdasyrityksessä. ”Olen mukana sukuseurassa, koska minusta on arvostettava asia, että suvun jäsenet vaalivat sukuyhteyttä, ja että ihmiset tietävät omista juuristaan.”

Jorma Rahkonen, 46, Jyväskylä: taloustoimittaja sanomalehti Keski-suomalaisessa. ”Olen tehnyt sukulehteä vuodesta 1999 lähtien. Sukuseurassa olen tutustunut mukaviin ihmisiin. Sukututkimus on haaveena, mutta sitä en vielä ehdi tekemään. Ehkä on parempi, että toiset tutkivat ja minä kerron tai autan kertomaan tuloksista.”

Jukka Rahkonen, 54, Jyväskylän maalaiskunta: maanviljelijä kasvinviljelytilalla, jossa viljellään rehuviljaa, kuminaa ja mansikoita. ”Harrastan sukututkimusta rentoutuakseni arkisista askareista ja saadakseni selville juureni. Olen tutkinut niin isäni kuin äitini sukuja. Sukuseurasta toivoisin olevan apua sukujuurieni kaukaisimpiin tietoihin. Tietysti toivon suvun yhteyden tiivistyvän sukuseuran myötä. Olisi mukava, jos sukuseura voisi julkaista sukukirjankin joskus tulevaisuudessa.”

Veikko Rahkonen, 63, Riihimäki: on rautateiltä tietoliikennealalta eläkkeellä. Syntynyt 10.3.1944 Antrean (nykyään Kamennogorsk) pitäjän Paakkarilan kylän Ämmälä-nimisessä talossa. ”Harrastan keilailua ja sukututkimusta. Kiinnostus sukuseuratoimintaan on tullut nimenomaan sukututkimuksen kautta. Sukututkimuksen aloitin vuonna 2000.”

Sukulaisten kanssa Venäjällä

**Tekstit ja kuvat:
Jorma Rahkonen**

Sukukokouksen yhteydessä järjestettiin ensimmäisen kerran matka. Sunnuntaina 22.7.2007 tehty matka suuntautui Lappeenrannasta Imatran kautta Antrean kirkonmäelle, Tali-Ihantalaan ja Viipuriin.

Kauniina ja lämpimänä päivänä saimme historian rautaisannoksen, kun Pauli Rahkonen, Veikko Rahkonen ja Olavi Keski-Rahkonen kertoivat niin alueen Rahkos-historiasta kuin sota- ja yleisestä historiasta. Tuntui kuin kelloja olisi siirretty hieman enemmän kuin tunti taaksepäin. Harvassa paikassa köyhyys ja rikkaus näkyvät näin voimakkaana.

Tali-Ihantalassa tutustuimme paikkoihin, joissa kesällä 1944 ratkaistiin Suomen itsenäisyyden säilyminen. Nyt alueen halki kulkevaa pääväylää hallitsivat autojenkuljetusrekkojen kolonnat.

Viipurissa ruokailimme ja tutustuimme kaupunkiin keskustassa kierrellen.

Opastaulu kertoo historiaa.

Olavi (vas.) ja Veikko Rahkonen laskivat kukat muistokivelle, joka on Antrean entisellä kirkonmäellä sijaitsevassa muistopuistossa.

Matkan ainoa lehmät Venäjällä näimme Antrean muistopuistossa.

Viipuri on kehittynyt reippaasti viime vuosina. Muutos näkyy katukuvassa ja palvelussa. Ruokaravintolassa ruoka oli erittäin hyvää ja palvelu ystävällistä. Paluumatka ei sujunut aikataulussa, sillä tullissa odotellessa ja useissa tarkastuksissa vierähti pari ylimääräistä tuntia. Suomenkin tullissa Nuijamaalla uskallettiin epäillä Rahkonen kiltteyttä. Niinpä bussi tutkittiin läpikotaisin. Väsyneinä, mutta tyytyväisinä matkalaiset pääsivät takaisin Lappeenrantaan.

Tali-Ihantalassa matkalaiset tutustuivat kesän 1944 taistelupaikoihin.

Vuoksen rantamaisemissa näkyi myös Venäjän vauraampaa puolta.

Viipurissa olivat myös Halonen ja Putin.

Paluumatkalla saimme tutustua myös rekkajonoon.

Kuljettajanakin oli Rahkonen. Imatralainen Jarmo Rahkonen tuntee lähiseudut itärajan takana. Juttumiehellä riitti värikkäitä tarinoita koko matkan ajaksi.

Rahko-nimet Suomessa, 2. osa

Teksti: Olavi Keski-Rahkonen

Tavoitteeni on selvittää, ovatko eri puolella Suomea ja sen ulkopuolellakin tavattavat rahko-kantaiset nimet samaa alkuperää. Toiseksi mikä on nimen merkitys ja mahdollisesti sen ja sukujen leviämisen varhaishistoria. Kysymysvyhti on laaja ja ulottuu ajallisesti niin kauas, että on utopistista olettaa yksikäsitteisen ja täydellisen vastauksen löytymistä. Siitä huolimatta asian tutkiminen antaa vaivannölle palkkiota.

Aiemmin tässä lehdessä [1] selvittelin Rahkonimien esiintymistä Suomessa. Päälähteenäni olivat pitäjänhistoriat ja tutkimus painottui kirjallisten lähteiden varhaisimpaan osaan, käytännössä noin vuosisadan pituiseen jaksoon, jonka alkuosa määräytyi laajojen kameraalisten lähdesarjojen alkamisesta 1540-luvulla.

Artikkelissa kävin läpi 11 paikkakuntaa, jolla Rahko-nimiä esiintyi 1500-luvun puolella. Jatkan listaa merkittävimpien rahko-paikkakuntien osalta esittämällä kokonaisvaltaisesti aiemmin julkaistun aineiston. Lopuksi yritän maantieteellistä yhteenvetoa.

1. Jääsken emäpitäjä

Aulikki Ylönen esittää Jääsken kihlakunnan historiassaan [2] seikkaperäisesti alueen asutusta ja nimiä sekä niiden mahdollisia alkuperiä. Tästä mainiosta teoksesta puuttuu hakemisto, joten annan tekstissä hakasuluissa viittauksia sen sivunumeroihin, jotta lukija löytäisi kohdat helpommin. Poimin seuraavassa suoraan muutamia aiheittamme koskevia katkelmia hänen tekstistään lyhennellen, korostaen kohdittain ja sulkemalla jaksot lainausmerkein.

”Suur-Jääsken vanhoissa verokirjoissa 1500-luvulta tavataan suuri joukko omaperäisiä pakanuudenaikaisia nimiä, joista useimmat eivät enää tosin ole kantajan, vaan suvun ja kylän nimenä. Vanhimmat asutusluettelot ovat vuoden 1543 vero- l. maakirjassa, josta seuraavat nimet on poimittu: ...*Rahkolainen*, Myöhemmissä maakirjoissa tavataan vielä suuri joukko nimiä, joiden

kantajat ovat siirtyneet muualta Suur-Jääsken tai syystä tai toisesta ovat voineet puuttua ensimmäisistä henkilöluetteleista: ...*Rahikainen* 1545” [2, s. 85-86].

”Uuden ajan alussa tavattavat Hämäläisten suvut olivat jo varmaan keskiajalla asuneet Suur-Jääsken siinä päätellen, että ensimmäisissä maakirjoissa vuosilta 1543 ja 1544 tapaamme niitä runsaasti”, [2, s. 145].

”Kun vertaa Karjalan ensimmäistä maakirjaa vuodelta 1543 Jääsken asukasluetteloihin, tapaa Äyräpään kihlakunnasta yllättävän paljon samoja nimiä kuin Jääsken puolelta. Niinpä M u o l a a n verokirjoista olen poiminut seuraavat nimet: ..., *Rahkonen*, ...” [2, s. 150].

”Muolaan *Hattulalla*,..., *Rahkolalla* ... on vastineensa Antrean *Hattulassa*, Ruokolahden *Rahkolassa*, ... Tämä osoittaa kiistattomasti, että Jääsken asutus on tullut etelästä käsin, pääasiassa Äyräpään kihlakunnasta. ... Muinais löytöjen vähäisyyden takia ei voi olettaa Äyräpään asutusta Jääskestä lähtöiseksi... Jääsken kihlakunnan pohjoisosan, Ruokolahden ensimmäiset asukkaat ovat osittain hämäläisiä, kuten edellä, Hämejohteisen nimistön yhteydessä oli puhe sekä osittain lähtöisin Taipalsaaren puolelta. ... Ruokolahden lienee asutettu suhteellisen myöhään siitä päätellen, että asutus vielä 1500-luvulla pitäjän oli harva sekä siitä, ettei arkeologisia löytöjä sieltä ole tehty. ... Näin Suur-Jääsken asutus on pääasiassa lähtöisin Kannaksen eteläosista päin, osittain Hämeestä ja Taipalsaarelta, Lapveden kihlakunnasta ja kolmanneksi ehkä myös Varsinais-Suomesta.” [2, s. 152-155].

”David Alopaeus mainitsee kertomuksessaan Kuopion Leppävirtain pitäjistä vuodelta 1761, että useat suvut olivat muuttaneet Jääskestä. Eräässä Leppävirroilta vuonna 1762 Tukholmaan lähetetyssä kirjeessä mainitaan myös, että useimmat suvut olivat Jääskestä lähteneitä. Aina Rautalammille saakka näkyy jääskeläinen ekspansio ulottuneen”, [2, s. 160].

”Kuten edellä on osoitettu, ovat mm. seuraavat kylät todennäköisesti esihistoriallista alkuperää ja johtuneet henkilönnimistä: ... *Rahkola*, ...” [2, s. 168].

Huomaamme, että asutus oli tiheintä Vuoksen varressa ja suurten järvien rantamilla ja harvempaa Suur-Jääsken itäosissa Ilmeen, Rautjärven ja Helisevän tienoilla, jonne venäläis-karjalainen asutus Käkisalmen läänistä käsin Vatjan viidenneksen verokirjan mukaan ulottui.

”Merkitseen tähän Jääsken ja myöhemmät Joutseon kylät vuosina 1557 ja 1544: Rahkola, ... On vaikeata päätellä, mitkä luettelon kylistä ovat asiakirjojen mukaan vanhimpia, jollei oteta huomioon paikannimitutkimusta, koska kaikissa yllämainituissa kylissä jo oli asukkaita vuoden 1543 maakirjan mukaan. Ainakin ne kylät, jotka jo silloin olivat suuria asutuskeskuksia lukuisine taloineen, ovat keskiajalla syntyneitä, sillä kylästä ei hetkessä synny monen talon käsittävää suurkylää. Seuraavissa kylissä oli vuosina 1543 kaksi tai useampia taloja: ...

Kylä *Rahkola*, talojen määrä 2, sukunimiä Piiparinen, *Rahkonen* 1544”, [2, s. 170-179].

”Vuonna 1557 kuului esim. Suur-Jääsken ... kolmanteen eli Paavo Neuvosen nautakuntaan seuraavat: Utula, Inkilä, Vaittila, *Rahkola*, Rasila, Lassila, Suikkala, Velkula, Pellilä ja Utriala”, [2, s. 216-217].

2. Antrean Kavantsaari

Mainittuna aikana Antrea ja sen Kavantsaari kuuluivat vielä Jääskeen, mutta panen tämän osuuden eri otsikon alle, koska kohteesta on siellä vaikuttaneiden aatelisten takia säilynyt enemmän tietoja kuin muualta. Kavantsaari oli ennen Taipaleenjoen syntyä 1818 ja Kiviniemen kanavan kaivamista 1857 Viipurista Käkisalmen kautta kulkevan Laatokalle vievän vesireitin varrella, joka oli vaihtoehto Nevan kautta Novgorodiin kulkevalle reitille [4]. Siksi sekä Kustaa Vaasa että myöhemmin useat aateliset olivat siitä kiinnostuneita [5].

”Kavantjärvelletuli ehkä noin 1545-47 tienoissa uusi herra, *Ahtisten Maunu Niilonpoika*. Hän oli kuningas Kustaan luottamusmiehiä ja hänen kokemuksiaan käytettiin monenlaisissa tehtävissä, mm. hän toimi Alisen Satakunnan kihlakunnan tuomarina 1533 ja Kokemäenkartanon voutina kahta vuotta myöhemmin. Maunu Niilonpojan toiminta-alue siirtyi Itä-Suomeen, kun hänet kesäkuun 29. päivänä 1545 nimitettiin yhdessä Kustaa Finken kanssa Viipurin linnan päälliköksi. ... Joka tapauksessa hän osti Kavantjärven ja kaksi siihen kuuluvaa torppaa, nimittäin Helkamaan ja Rahko-

lan torpat, ”veron alta” pois, s.o. ne joutuivat rälsimaaksi tultuaan hänen haltuunsa [3]. Maunu Niilonpoika ei kuitenkaan itse asunut Kavantsaarella, vaan lampuodit viljelivät maita ja suorittivat siitä hänelle vuotuista jakoveroa puolet kaikesta vuoden- ja karjantulosta.” [2, s. 354-362].

Hänen (Maunu Niilonpojan) tiluksensa palautettiin vuonna 1556 kruunulle takaisin. Nyt *Kustaa kuningas* omisti ne liittäen Kavantsaaren alustalaisineen ”perintöön ja omaansa”. Muutaman vuoden ajan piti vuoti tilejä kartanon tuloista ja menoista ja tältä ajalta meillä on sangen hyvä kuva koko Kavantsaaresta.

Kartanoon kuului silloin koko vero maata. Vuosittain viljeltiin ruista viisi pannia (700 l), ohria kymmenen (1400 l), kauraa neljä (560 l) ja papuja yksi panni (140 l). Niittyä tilaan kuului 40 heinäkuorman alaa, laidunmaata, kaskimetsää, kaikenlaista muuta takamaata sekä jonkin verran sopivaa, hyvää kalavettä eräässä järvessä.

Kun sota syttyi vuonna 1555 ja venäläiset hyökkäsivät maahan, viettiin Kavantsaareltä koko inventaario Viipurin linnaan, mistä se vihollisen poistuttua jälleen tuotiin takaisin. Venäläiset polttivat kartanonkin mennessään. Lampuodit suorittivat ns. jakoveroa, jolla tarkoitettiin sitä, että lampuodit viljellessään peltoja ja kasvattaessaan karjaa sai nauttia määrätyn osan maan tuotosta ja karjan antimista. Kavantsaarella oli sekä lampuodin että isännän osuus yhtä suuri eli puolet. Jakoveron lisäksi suorittivat alustalaiset ns. inventaarioveroa edellisen veron periaatteiden mukaisesti. Kaikki kotieläimet, joita lampuodit tarvitsi maataloudessaan, oli isäntä luovuttanut hänen käytettäväkseen...

Kavantsaareen kuuluivat 1550-luvulla Helkamaan ja Rahkolan torpat. Molemmat torpat olivat kartanon mukana siirtyneet Maunu Niilonpojalta kuninkaalle...

Rahkolassa kylvettiin vuosittain ruista, ohraa ja kauraa kutakin panni (n. 140 l) ja sielläkin oli tilaa uusille pelloille ja niityille, joita vanhastaan oli 12 heinäkuorman alaa. Takamaa ja kalavedet olivat *Rahkolassa* samanlaiset kuin *Helkamaalla*. Inventaariokarjaa on hiukan enemmän: kolme lehmää, työhevonen sekä vuoden vanha mullikka. Jakoveroa kertyi ruista ja kauraa kumpiakkin kaksi pannia (280 l), kolme leiviskää voita (26 kg), hieho sekä puolet mullikasta. Moleja oli *Rahkolassa*

muutoin sama määrä (15), paitsi että takamaata oli vain kolme (mol)mittaa (mol oli pinta-alamitta, 15 mol vastaa 1,2 ha peltomaata, 3 mol takamaata vastaa 0,24 ha). Vuonna 1556 molemmat torpat eivät voineet suorittaa mitään verojaan, sillä vihollinen oli polttanut ne ja vienyt mennessään kaiken, minkä sai.

Kavantjärven erinomaiseen asemaan iski muutama vuotta myöhemmin silmänsä *Antti Niilonpoika Sabelfana*, Talin ja vähää myöhemmin Saviniemen herra. Hän kirjoitti vuonna 1569 kuninkaalle pyytäen saada ostaa rälssiksi eräiden muiden tilusten lisäksi yhden kokoveron Kavantjärvellä sekä Rahkolan ja Terävälän torpat, mihin kuningas Juhana III suostui toukokuun 17. päivänä 1569 sillä ehdolla, että kauppa tehtiin maata omistaneiden suostumuksella. Tämä näyttää olleen sama maa-alue, joka ensin on ollut Pietari Maununpojalla, sitten siirtynyt Maunu Niilonpojalle ja tätä kruunulle. Miten Kavantjärven kokovero edelleen kruunulta on joutunut pois, ei selvene asiakirjoista. Ainakin 1563 se vielä kuului kuninkaan ”perintöön ja omaan”. Terävälän torppalienee sama kuin aikaisemmin mainittu Helkamaa, jota ei vuoden 1563 jälkeen enää ole lainkaan mainittu.

Myöhemmin ilmeni, että Antti Niilonpoika oli ulottanut huolenpitonsa myös Yrjänän (Laurinpoika) erääseen lapseen, jonka hän oli ottanut elättääkseen, jolloin kuningas soi hänelle rälssioikeudet mainittuun verotilaan Kavantjärvellä. Rahkolan tilan, jonka asukkaana vuosina 1574-1575 oli Antti Laurinpoika ja Terävälän, jonka asukas oli Yrjänä Jaakonpoika, oli hän vuonna 1574 antanut vävyilleen Juhana Skalmille. Tämä oli ottanut viljelläkseen samana vuonna Pullilassa (naapurikylä) kokoveron suuruisen autiomaan, mihinkä kuningas syyskuun 19. päivänä 1576 antoi kahden vuoden verovuoden edellisten vapaavuosien lisäksi. Tälle tilalle Skalm perusti säterikartanon ja viljeli sen alaisena Antti Niilonpojalta saamiaan Terävälän ja Rahkolan tiloja. Skalm kaatui Venäjällä sodassa ja leski sai 8.12. 1578 vahvistuksen rälssitiloihinsa.

Antti Niilonpoika ei kuitenkaan saanut kauankaan nauttia uudesta kartanostaan. Hän kuoli näet vuonna 1580 ja Kavantsaari joutui perintönä hänen tyttärelleen Kaarinalle, edellä mainitun Juhana Skalmin leskelle, jolla jo oli Pullilassa säteri. Kaariina Antintytär solmi toisen avioliiton Käksälmen linnan käskynhaltijan Eerik Tönnenpoi-

ka Wildemanin kanssa, joka elokuun 2. päivänä 1582 sai epämääräiseksi ajaksi verovapauden Pullilaan, Rahkolaan sekä Kavantjärveen. Tiloista on ilmeisesti ollut jotain erimielisyyttä Jääskenvoudin Hannu Ollinpojan ja uuden isännän välillä, koska Juhana III kirjoittaa voudille saaneensa kuulla, että tämä teki jotain häittää Eerik Tönnenpojalle muutamista tiloista, mitkä Eerik puolisonsa kanssa oli perinyt Antti Niilonpojalta”, [2, s. 356-358].

”Niinpä seuraavat olivat vain yhden vuoden (1592) vapaat alonpoikien etuoikeudetessa luokassa: Mikko Rahkolainen, Matti Oravainen, ...” [2, s. 388].

”Jääskenvoutamiehet vuosina 1623 – 1707: Reko Rahkonen 1689 – 1696”, [2, s. 687-691].

”Kuten muistamme, oli Kavantjärvellä 1500-luvulla ollut kaksi läänitystilaa. Toisen oli *Antti Niilonpoika Sabelfanan* kuoltua hänen tyttärensä *Kaarina Skalm*, Juhana Skalmin leski saanut perintönä. Hänen avioliitostaan oli syntynyt poika Antti, joka vuosina 1609-1610 ja 1611-1612 toimi Jääskenvoutina. *Antti Juhananpoika Skalm* oli jo ennen vuotta 1618 perinyt Kavantsaaren, josta hän ei kuitenkaan suorittanut ratsupalvelusta, kuten läänitystehtäviin oli kuulunut. Sen vuoksi hänet velvoitettiin maksamaan vuotuiset verot. Skalm muutti asumaan Rahkolanmaan kirkkolampuoitilalle ja toisen tilansa Kauppilanmaan hän oli jättänyt autioksi 1633. Kun Kavantsaari sitten vuosina 1643 ja 1647 lahjoitettiin Berend Taubelle, käsitti lahjoitus myös Antti Skalmin perintötilat eli entisen Antti Niilonpojan kartanon. Antti Skalm lienee kuollut 1640-luvun alussa.

Marraskuun 28. päivänä 1643, huhtikuun 16. ja 30. päivinä 1647 Tauben lahjoitus vahvistettiin ja siihen lisättiin mm. kaksitoista parrasta heinä vuosittain tuottanut Alamaanniitty, joka sijaitsi Seitsolan kylässä sekä Rahkolanmaan eli Rahkolammin kirkkolampuoitila, jonka asukkaana oli Antti Skalm.

Kristiina-kuningattaren lahjoitus sisälsi vuonna 1663 Kavantjärvellä 12 tilaa, yhteiseltä suuruudeltaan kuusi koko veroa, Ahvolassa yhdeksän tilaa ja Rahkolanmaalla Reko Tuomaanpojan (vrt s. 689) tilan, joka maksoi vuosittain siitä veroa 28 kappaa viljaa”, [2, s. 735-742].

”Jokseenkin samanaikaisesti sai neljä sotilashenkilöä Ruokolahdeltä ja Kirvusta lahjoitusmaita. Ensimmäinen oli eversti, sittemmin sotaneuvos *Tomas Gärffelt*, jonka lahjoitus joulukuun 20. päivältä 1652 sisälsi lähes parikymmentä tilaa ja noin kahdeksan kokoveroa Partilassa, Kopsalassa, Tarkkolassa, Rahkolassa, Korjolassa, Heinärikilässä, Kuokkalammillä, Puntalassa, Miettälässä, Käringinniemen Toivialassa eräitten Virolahdella sijainneitten tilojen lisäksi”, [2, s. 771].

3. Kalajoki

Otan tähän suoria poimintoja seikkaperäisestä pitäjänhistoriasta lainausmerkkien sisään ja selventävät omat lisäykseni olen kirjoittanut hakusulkeisiin.

”Tutkimuksen tuloksia on omiaan tukemaan myös Luukon suorittama laaja vertaileva nimistö-tutkimus. Se osoittaa, että vanhoista asiakirjoista kerätyille Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan henkilö- ja paikannimille on paljon vastineita Ylä-Satakunnan vanhassa henkilönimistöissä. Seuraavassa esitämme, enimmäkseen Luukon mukaan, minkälaisia aineistoja tällaisiin vertailuihin on löytynyt Suur-Kalajoen alueelta. Henkilönnimistä Kalajoen Lempoista voi verrata Lempäälän Lempoiseen, Pohjankylän Lankia Pirkkalan Lankiin, Rahkoa Hämeenkyrön Rahkoon, ... Lisäksi on Suur-Kalajoen lähimpien eteläisten naapuripitäjien, vanhojen Lohtajan ja Kokkolan pitäjien alueelta tavattu koko joukko vastineita Kalajoen pitäjän paikannimille. Niinpä Kalajoen Vähäkannuksen eli Kannuksen kylää vastaa Himangan Kannus, Pahikalan eli Pahikaisen taloa Lohtajan Pahikainen, Lankilaa Lohtajan Lankila, Himanko Himangan talo Himangalla, Rahkoa Himangan Rahko, ... Koska Lohtajan, Kälviän ja Kokkolan seutujen ensimmäiset suomalaiset asukkaat olivat epäilemättä samoja pohjankävijäitä kuin Kalajoen asutuksen perustajat, ei tämä eteläisten naapuripitäjien vaikutus muuta sitä käsitystämme, että Suur-Kalajoen keskiaikainen väestö oli luultavasti enimmäkseen yläsatakuntalaista alkuperää, lähtöisin muinaisista Pirkkalan ja Saastamalan suurpitäjistä. ... Yksityisten talojenkin iästä voi tehdä päätelmiä, sillä jos talo oli jo 1550-luvun puoliväliin mennessä jaettu, tai jos sen peltola oli ehtinyt kasvaa tuohon aikaan harvinaisen suureksi, voi olettaa, että se on perustettu viimeistään 1400-luvulla. ... Joka tapauksessa seuraavat talot näyttävät keskiajalla syntyneiltä: ... Pohjankylän ... ja luultavasti myös Ventelä, Rahkola,

Lankila ja Marttila.”, [6, s. 42-45].

”Suur-Kalajoen alueella on koko joukko vanhoja paikannimiä, jotka viittaavat pitäjän vanhimpien talojen entisiin eräomistuksiin. Niinpä ..., Sievin Rahkonneva ja Rahkonkeskilampi sekä Haapajärven Rahkolankangas Pohjankylän Rahkon, ...” [6, s. 52].

”Pohjankylässä oli v:n 1547 kymmenysluettelon mukaan 16 taloa, seuraavana vuonna niitä mainitaan 18. ... Lähempänä joen suuta oli Olli Rahkon talo (Rackoj 1548), joka sai paljon myöhemmin Mannisen nimen. ... Rahkolaa Matti Ollinpoika Rahko (Rahkoi 1556)...” [6, s. 87].

”Uudistiloja Tyngälle syntyi alunperin toistakymmentä. ... Samoilla main esiintyi v. 1567 ensi keran Rahkolan perustaja Pekka Antinpoika ja v. 1571 Suvannon (Suando) Olli Antinpoika, kuka ties Pekan veli”, [6, s. 92].

”[Kalajoen Taluskylässä] Metsäkylään puolella, Yppärijoen latvoilla, ovat vanhimmat talot Metsälä ja Silvasti. Metsälän perusti Yrjö Pekanpoika, Silvastin Vilppu Ollinpoika Rahkoi, luultavasti Rahkolan isännän Antti Ollinpojan veli”, [6, s. 95].

”Ylivieskassa oli vanhimpien kymmenysluetteloitten mukaan 13 taloa, ... Juurikosken rannoilla vihdoinkin kohosi kokonainen ryhmätaloja, joiden isäntinä oli v. 1574 viisi Knuutti nimisen miehen poikaa. Tämä Juurikosken suvun osuus Ylivieskan asutushistoriassa onkin ainutlaatuinen. Aikaisemmissa kymmenysluetteloissa mainitaan ensimmäisenä varsinaisen Juurikosken talon isäntä Pekka Knuutinpoika, joka oli luultavasti veljesarjan vanhin ja talonsa nimestäkin päättäen kantatalon haltija. Vähän alempana oli Heikki-veljen Heikkilä, kun taas kaksi veljeksistä oli rakentanut talonsa joen pohjoispuolelle, jossa Simo Knuutinpojan talo sittemmin käy Rahkolan nimellä (Rahkoi 1612), ja Knuutti Knuutinpojan talo sai perustajastaan Knuuttilan nimen”, [6, s. 97-98].

”Paras tunnettu Kalajoen miesten sama hyljesaal oli se, jonka Pohjankylän Matti Rahkon johtama kuusimiehinen venekunta toi mereltä v. 1551. Hylkeiden lukua ei mainitun vuoden veroluettelossa sanota, mutta traania Rahko tovereineen sai kaikkiaan 154 leiviskää eli 1309 kg, josta kunkin osuudeksi tuli 22 leiviskää eli 187 kg. Veneen omistaja, siis luultavasti Matti Rahko itse, sai tämän määrän kaksinkertaisena”, [6, s. 186-187].

Suur-Kalajoen talojen isännät ja emännät vuosina 1547 – 1721

”[Pohjankylä] Manninen Olli Rahko 1547-53, Pekka Ollinpoika 1554-99”, [mieshaara päättyy]. [Pohjankylä] Rahkola Matti Ollinpoika Rahko 1547-68, Olli Matinpoika 1569-78, Antti Ollinpoika 1579-1627, vaimo Helga 1633-35 [mieshaara päättyy]”, [6, s. 416-417].

”[Tynkä] Rahkola 1 Pekka Antinpoika 1567-79 vaimo Elina 1580, Matti Laurinpoika 1580-1601, Yrjö Ollinpoika Rahkoi 1602-37, Pekka Matinpoika 1644-47, vaimo Barbara 1649-53, Niku Jaakonpoika 1663-69, Juho Pekanpoika 1673-97, vaimo Raakel Matintytär 1675-97.

[Tynkä] Rahkola 2 (erotettu edellisestä) Heikki Jaakonpoika 1620-33 vaimo Marketta 1634-44, ...”, [mieshaara päättyy], [6, s. 422].

”[Taluskylä] Silvasti (Metsälä) Vilppu Ollinpoika Rahkoi 1598-1636, Simo Vilpunpoika 1637, Niku Vilpunpoika veli 1643-47 vaimo Marketta Nikuntytär 1649-53”, [mieshaara päättyy, 6, s. 427].

”[Ylivieska] Knuutila 1 Knuutti Knuutinpoika 1544-73, Matti Knuutinpoika 1577-1624, Heikki Matinpoika 1625-1651, ...

[Ylivieska] Rahkola 1 Simo Knuutinpoika 1547-48, Olli Simonpoika 1552-1609, Matti Ollinpoika 1610-24, Lauri Matinpoika 1625-64, Matti Laurinpoika 1669, Sipi Laurinpoika veli 1673-90 vaimo Vappu Vilpuntytär 1675-86, ...

[Ylivieska] Rahkola 2 (erotettu edellisestä) Olli Matinpoika veli 1633-51, Lauri Ollinpoika 1652-69, Matti Matinpoika veljenpoika 1675-97 vaimo Kaisa Laurintytär 1680-97 [suku päättyy]”, [6, s. 434].

4. Saarijärvi

Vaikka Saarijärven ja Ullavan asutushistoriasta on kirjoitettu tässä lehdessä aiemminkin, otan yhtenäisyyden vuoksi tähän myös niiden asutuksen pääpiirteet. Jokipii on selvittänyt Saarijärven asutusta tarkkaan. Pitäjänhistoriassa hän kirjoittaa: ”Tänne pantiin nyt [1554], nähtävästi jälkimmäiselle miehensalle asumaan Paavali Laurinpoika Rahkonen (v. 1554 - n. 1600). Vuoden 1558 eräluettelon mukaan Paavali Laurinpojan asuinsijaa (*Ermrch hätand(es) Lumberoijnenn*) verotettiin jo kolmasosa koukun verran”, [7, s. 50], [8].

”Vielä eräreduktion jälkeenkin Hämeen rintapitäjien miehet olivat jatkaneet eränkäyntiään näillä palstoilla ja vesillä, joita ei ollut peruutettu... Sitten Saviniemen erään omistajan Lauri Pekanpoika Allinpoika Matti Laurinpoika sekä Saviniemen erämaan toinen omistaja Lauri Juhonpoika itse mainitaan vuoden 1560 eräkalastajien joukossa. Palvasalmen ja Lumpelon omistajan Mikko Juhananpoika Simolan poika Simo maksoi kalastusveroa v. 1560.

Rautalammin kihlakunnanoikeus päätti v. 1564 kieltää hämäläisiltä kokonaan oikeuden kalastaa pitäjän alueella. Kalastus varattiin siis uudisasukaille, jotka samalla suostuivat maksamaan siitä pientä veroa. Ymmärtää, että uudisasukkaat tämän jälkeen valvoivat saavuttamiaan oikeuksia, koska he vuosittain joutuivat niistä maksamaan, ja myös onnistuivat valvonnassaan, koska esivallan ankara koura oli heidän puolellaan. Täten loppui hämäläisten monisatavuotinen eränauttinta Keski-Suomessa. Mutta muisto eräkaudesta eli kauan emäkylissä. Vielä toista sataa vuotta myöhemmin, v. 1672 Hollolan ja Sääksmäen kihlakuntien rahvas yritti turhaan valtiopäivillä muistuttaa kruunua siitä, ettei sen perinteellisiä maaveroja laskettaessa oli otettu huomioon myös erämaat ja kalavedet, jotka he jo miespolvia sitten - korvauksetta ja vieläpä saamatta minkäänlaista veronalennusta - olivat menettäneet”, [7, 59-60].

Saarijärven Rahkolan ensimmäisen isännät olivat Paavo Laurinpoika Rahkonen (1554-n. 1600) ja Lauri Laurinpoika Rahkonen (1600-1610). Muut varhaisvaiheiden isännät löytyvät pitäjänhistoriasta [9, s. 803-804], ja niistä on tässä lehdessä kirjoitettu usein aiemminkin, joten en niitä enää toista.

5. Ullava

Heikki Rantatupa mainitsee pitäjänhistoriassa: ”Kälviän savolaisasutuskin voidaan määritellä lähes vuoden tarkkuudella: vuonna 1562 maakirjoihin ilmestyy kiistämättä kaksi savolaista nimeä, Olli Savolainen ja Paavali Savolainen; etunimiä myöten tyypillisiä savolaisnimiä. Aivan vuosisadan lopulla vuonna 1598 alueelle ilmestyy kokonainen uusi savolaissiirtokunta Paavali Rahkoisen johdolla. Uudet tulokkaat selvästi paikkasivat autioitumisen jälkiä. Savolaisuudisasukkaita olivat Antti Rahkoinen, Paavali Mättäinen, Olavi Tiilikoinen tai Telekoinen ja samaa sukua oleva Lauri Telekoinen (1602), ja oletettavasti myös

Olavi Antinpoika ja Lasse Juhonpoika. Samoin kuin aikaisempi savolaisasutus on tämäkin luonteeltaan tilapäistä. Vuoden 1601 nälkävuonna talot autioituivat, asukkaat sortuivat nälkään tai siirtyivät koettamaan onneaan jonnekin muualle. Kälviälle tuli varsin pian vielä kolmaskin aalto savolaisia vuonna 1605. Uudisasukkaina jatkoivat Antti Rahkoinen ja Paavali Rahkoinen, ja vuonna 1608 Ullavan uudisasukkaina samainen Antti Rahkoinen ja Jöns/Juha Jääskeläinen...” [10, s. 55-56].

”Ullavan suunnalla savolaisvaikutus näkyi ja tuntui voimakkaampana kuin Kälviällä myös murteessa vielä viime vuosisadalla, kuten Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran runonkerääjän Th. Reininuksen matkakertomuksesta Ullavaan vuonna 1852 ilmenee”, [10, s. 58]:

”Tultuani Rahkoselle huomattiin heti suuren välin Kaustisen ja tämän kansan luonnon välissä, taivoissa ja kielenlaadussa. Ullavalaiset olivat hyvin nöyräluontoisia, hyväntahtoisia ja yksinkertaisia käytöksissään: puheenlaatu Savon mukainen, joka ei kumma ollutkaan, sillä niinkuin ittekin sanoivat, olivat esi-isänsä Viitasaarelta ja niiltä seuduin kulkeneet täällä kalastamassa ja viimein vähitellen jääneet tänne asumaan.”

Kälviän talonhaltijaluettelo [10, s. 94]

”RAHKOLA (RAHKONEN) Paavali ja Antti Rahkoinen, uudisasukkaita 1598-, Antti Rahkoinen 1608 (ylösotettu) 1608-1620, Perttu Rahkoinen 1621-25, Lauri Rahkoinen [s. 1601] 1626-65, Antti Laurinpoika Rahkoinen 1666-90.”

6. Äyräpää

Esteri Kähönen kiinnittää huomiota ”...Muolaan Hattulan kylän ja Hämeessä olevan Hattulan pitäjän yhtäläisyyteen, kun molemmat pitäjät lisäksi ovat omistetut Pyhälle Ristille. Onkin esitetty sellainen arvelu, että mahdollisesti on Muolaan seudulle siirtynyt kolmannen ristiretken yhteydessä väestöä Hämeen Hattulan tienoilta tuoden sieltä mukanaan Pyhän Ristin palvonnan. Merkillepantavaa on myös monien Häme- ja Hämmäläisenimien esiintyminen 1540-luvulla Äyräpäässä. Kovin runsas ei yhteinen nimiaines kuitenkaan ole, eikä sen - kuten sanotti - tarvitse useinkaan ilman muuta todistaa lännestä itään suuntautunutta asutusliikettä, sillä keskiajalla oli olemassa päinvastainenkin väestövirtaus, eräretket Karjalasta hämmäläisten erämaihin”, [11, s. 72].

”Ensimmäisen kerran ovat Muolaan ja Uudenkirkon kylät lueteltuina vuosien 1553 ja 1554 kymmenysluetteloissa. Kivennavalta ei ole näin varhaista kymmenysluetteloita. Muolaasta, jonka luettelo on v:lta 1554, mainitaan ... *Heinjoki* (33 taloa: ... Rahkonen, ... ym.)”, [11, s. 86].

”Jaakko Henrikinpoika (Hästesko) oli Kustaa Vaasan hallituksen lopulla ollut Viipurin linnan päällikkönä, ja kuninkaan luottamusmiehenä hänelle oli uskottu tärkeitä tehtäviä... Aikalaistensa tavoin hän oli samalla valvonut omiakin etujaan hankkimalla itselleen useita läänityksiä. Hän osti Äyräpäässä 7½ veroa (12 taloa) Kuusaassa. Vuonna 1541 kuningas kartutti hänen omistukseensa lahjoittamalla hänelle vielä kaksi talonpoikaa Kuusaassa, Kosken ja Mainiemen torpparit sekä Antti Longin talon ratsupalvelusta vastaan ja Kuusaan 1/8 sopimusveroa. Hänen leskensä Kirsti Horn osti sittemmin vielä kolme veroa (9 taloa)”, [11, s. 237].

Oliko Jaakko Henrikinpojalla jotakin tekemistä Saarijärven asuttamisessa, koska hän omisti Palvasalmen eräosan ja hänellä oli Rahkosia lampuoteina Kannaksella? Olisi hyvä tarkistaa esim. lähteestä [12], onko siinä kerrottu mitään asiaan viittaavaa.

7. Lohtaja

Narvan mukaan 1600-luvun alussa Lohtajan emäpitäjässä oli Rahko-kantaan liittyviä sukuja seuraavasti [13]:

”[Lohtaja, Alaviirre] Rahkola 1 (Ljus) Nuutti Matinpoika 1600-1652 (tuliko Ylivieskan Knuuttilasta? naapuritila oli Rahkola!), Erkki Laurinpoika 1653-1689, Iisakki Erkinpoika 1690-1708, Jussi Ollinpoika 1709-1713, Iisakki Jussinpoika 1723-42, Kustaa Jussinpoika 1743-57, Olli Kustaanpoika 1758-1769, Matti Iisakinpoika 1770-99, Jussi Matinpoika 1800-.

[Lohtaja, Alaviirre] Rahkola 2 (Rahkola 1:stä) Jussi Iisakinpoika 1758-1759, Mikko Iisakinpoika 1760-.

[Lohtaja, Alaviirre] Rahkola 3 (Vanhalauri) Lauri Ollinpoika 1600-1542, Lauri Laurinpoika 1643-52, Nuutti Matinpoika 1653-1671, Elias Matinpoika 1672-1679, Pekka Eliaanpoika 1680-1707, ...

[Lohtaja] Rahkola Olli Matinpoika 1606-23, leski Maisa 1624-35, autio 1636-73, Jaakko Ollinpoika 1674-79, Erkki Matinpoika Sappar 1680-82, ...”.

8. Hämeenkyrö

”Muinaistieteellisten tutkimusten lisäksi voidaan asutuskehitystä valaista vanhimpia maanomistusoloja koskevilla perimätiedoilla ja kielellisillä havainnoilla, erityisesti vertailemalla vanhimpien asiakirjasarjojen sisältämää asutusnimitystä, kylä-, talojen ja henkilöiden nimiä. ... Asuttaminen tapahtui verkalleen eräkäynnin ohessa, ja se jatkui keskeytymättä yhä kauempana pohjoisessa. Kyröläisten välittömäksi nautinta-alueeksi muodostui aluksi Etelä-Pohjanmaa, vaikka muutkin Ylä-Satakunnan muinaispiirit, Saastamala, Pirkkala ja Lempäälä osallistuivat Pohjanmaan asuttamiseen. Vanha Hämeenkyrö oli kuitenkin eteläisiin naapureihinsa nähden paremmassa asemassa sikäli, että sen yhteydet Kyrönjokilaaksoon olivat Pohjankankaan ja Kyrösjärven latvavesien kautta lyhyemmät ja luontevammat kuin kilpailijoiden. Kyröläiset saattoivat sitä paitsi kulkea pohjanretkillään omaa maaperäänsä ja omia vesistöjään pitkin pelkäämättä sitä, että joutuisivat matkan varrella asuvien kilpailijansa häirinnän ja ilkivalan kohteeksi. ...

Vanhasta Hämeenkyröstä läntistä tietä tultiin ensiksi Kauhajoelle. Sikäläiset vanhat sukunimet ... Rahkolalla on kaima Ikaalisissa. ... Ilmajoella näyttää kyröläisperäistä nimitystä olevan runsaasti. Ilmeistä yhteyttä on myös Ilmajoen ... ja Rahkosella samannimisiin 1500-luvun ikaalislaisiin Muutamit äsken luetelluista nimistä mainittiin toistuvastikin, kuten lukija on pannut merkille. Sama nimi esiintyi eri tahoilla Etelä-Pohjanmaata. Niitä olivat mm. ... Rahko ... Keski-Pohjanmaalta, Kalajokilaaksosta, tavataan lisää tuttuja nimiä: ... – Ikaalisten Rahko 1546”, [14, s. 109-114].

9. Yhteenvedoa

Materiaalia on näissä kahdessa artikkelissa niin paljon, että pelkästään lukemalla yhteenvedon tekeminen ei ole kovin helppo. Piirtämällä nimien esiintymispaikat kartalle, silmäilemällä asutusten syntymisvuosia ja kokoa, asiasta saa kokonaiskuvan.

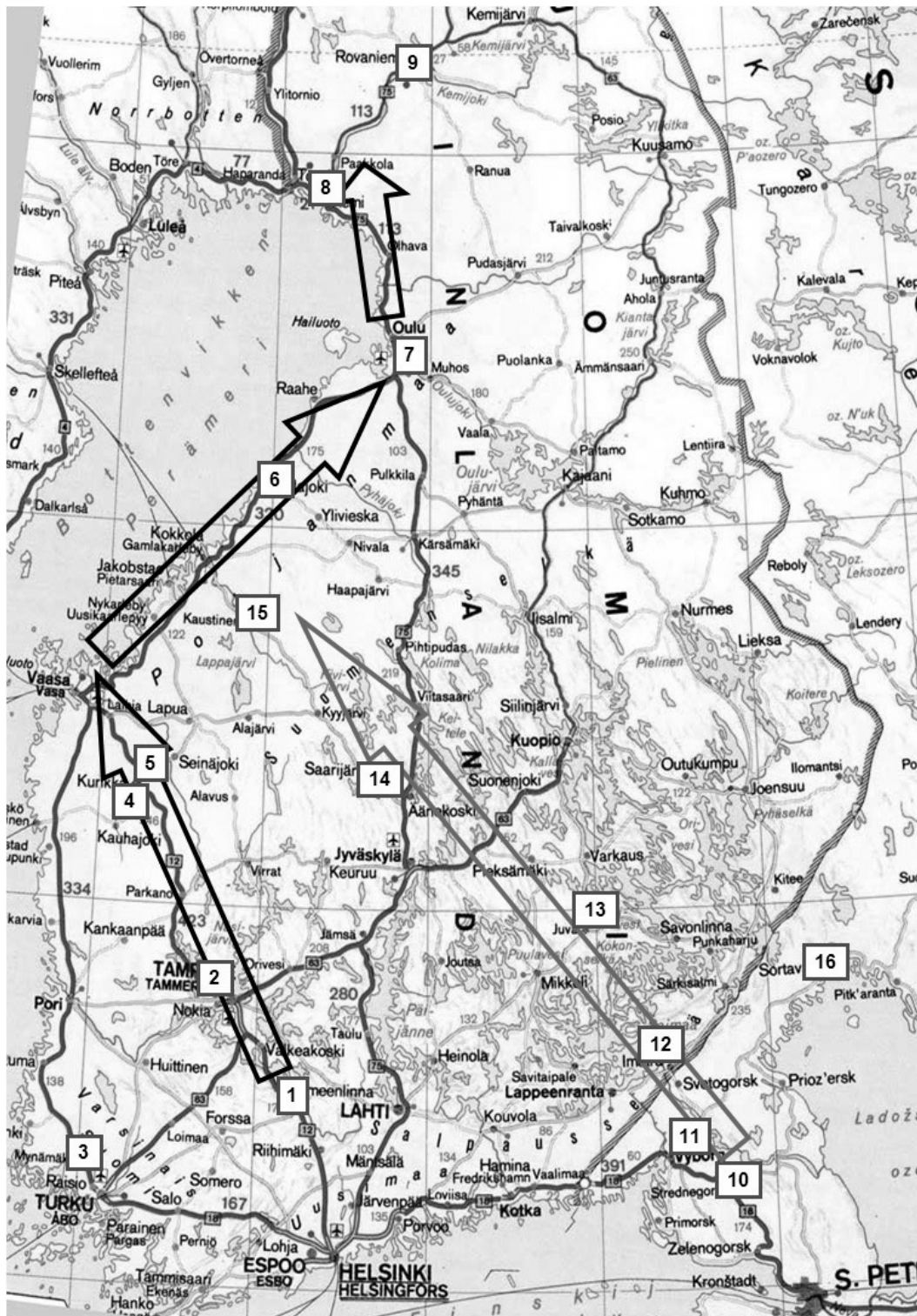
Kuvassa 1 on Rahko-nimien mahdollinen asutushistoriallinen selitys. Yllä Hämeenkyrön histori-

asta lainattu sanookin perustelut laajemmin. Tässä lyhyesti sovellus aiheeseemme. Vanhin tunnettu kohde, (1) Hattulan Rahkoilla 1385 on Hämeen sydämessä. Sieltä Kyrösjärven – Kyröjoen reittiä Perämerelle ja edelleen Oulu- ja Kemijoelle johtavat vesitiet olivat keskiajalla lapinverottajien pirkkalaisten käyttämiä kulkuväyliä. Rahkopaikat (2) Ikaalinen, (4) Kauhajoki, (5) Ilmajoki, (6) Kalajoki, (7) Oulu (Muhos) ja (8) Alatomio ovat sen varrella. Vaikutus ulottui jokia pitkin ylävirtaan, joten Ylivieska ja mahdollisesti myös (9) Rovaniemi selittyvät samalla mallilla.

Karjalan kannaksen keskiaikaiset Rahko-paikat kuten (10) Äyräpää ja (11) Antrea ovat todennäköisesti asuttaneet Vuoksen vesistön rantoja ylävirtaan linjassa (12) Ruokolahti ja (13) Juva. Karjalan ja Venäjän Karjalan (=Novgorodin) kiinnostus Perämerta kohtaan tunnetaan pitkälti ajalta. Sen lohi, silakka ja hylkeet ovat olleet haluttua kauppatavaraa. Nuoli Vuoksen laaksosta Kokkolaa kulkee karkeasti Pähkinäsaaren rajalinjaa. Novgorodin sotilaat ovat hyvin tunteneet ja ahkerasti käyttäneet tämän rajan pohjoispuolella kulkevia vesireittejä Perämerelle. Kauppiaat ja asuttajat ovat kulkeneet samoja reittejä. Kymijoen vesistön latvoilla (14) Saarijärven ja Viitasaaren reitit ovat olleet osa näitä väyliä. Muistitietokin liittävät (15) Ullavan jälkimmäiseen, kuten yllä esitettiin.

Pielisjärven kautta pohjoisemmaksi suuntautuva reitti on myös ollut käytössä. Siten Oulun, Tornion ja Rovaniemen Rahkoset saattavat olla myös karjalaisen asutustoiminnan tulosta.

Kaikissa käsitellyissä paikoissa asutusta oli jo ensimmäisten asiakirjatietojen mukaan. Siten kamaeriallisista lähteistä ei löydy asutuksen syntyä; Saarijärvi ja Ullava myöhäisinä taaskin poikkeuksena. Asutuksen koko kuitenkin viittaa sen ikään useita sukupolvia taaksepäin. Poikkeuksellisen suuria keskittymiä oli Hattulan lisäksi Kalajoella, joka osoittaa jälkimmäisenkin ulottuvan selvästi keskiajalle. Vaikka asiakirjanäyttöä ei vielä ole, lasken Lohtajankin Rahkosten kuuluvan samaan ryhmään, samoin ehkä Kokkolan porvarin Hans Larsson Rahkosen (1631-1697). Tämä Hämeen Rahko-ketju saattaa olla sukulaisten muodostama ryhmä, mutta sen juuret jäävät pääosin esihistoriaan. Etelässä he ovat paikoillaan pysyviä maanviljelijöitä, mutta pohjoisempana pyyntielinkeino ja rantaniittyihin perustuva karjatalous ovat heille merkittäviä.

Kuva 1. Hämmäläisten pohjantie: (1) Hattulan Rahkoilasta Vanajan ja Kyrösjärven reittiä (2) Ikaalinen, Kyröjoen kautta (4) Kauhajoki ja (5) Ilmajoki, Perämeren rannikkoa (6) Kalajoki, (7) Oulu (Muhos) ja (8) Alatornio. Karjalaisten tie Perämerelle: (10) Äyräpäästä ja (11) Antreasta ylävirtaan (12) Ruokolahti ja (13) Juva. Saimaalta pääsi taipaleen taakse (14) Saarijärvelle ja toisen taipaleen taakse (15) Ullavaan.

Karjalan Rahko-paikat ovat selvästi pienempiä, vain parin tilan kokoisia. Silti niistä on riittänyt väkeä muuallekin, vaikka sielläkin osa ydinkeskuksista on jatkanut olemassaoloaan keskiajalta

saakka. Suuri liikkuvuus on aiheutunut, kuten edellisessä artikkelissani selostin [1] rauhattomista oloista, rajan kiroista. Osaltaan se saattaa olla myös kaski- ja erätalouden seurausta. Niillä oli Itä-Suomessa suurempi merkitys ja ne vaativat

huomattavasti suurempia maa-alueita kuin Länsi-Suomen peltoihin ja niittyihin tukeutuva elinkeino.

Kuvan 1 nuolen Karjalasta Perämerelle voitulkita myös historiassamme tunnettuna savolaisekspansiona. Sitä on edeltänyt, nimistön todistamana, vähemmän tunnettu karjalainen ekspansio, mutta liike sai kansanliikkeen mitat Kustaa Vaasan maanomistustulkinnan seurauksena, kuten Saarijärven Rahkosen asuttaminen kirjaimellisesti kertoo. Siitä johtuen linjan Viipuri-Kokkola pohjoispuolella esiintyvillä Rahko-kantaisilla nimityksillä saattaa olla selviä keskinäisiä yhteyksiä pitkistä etäisyyksistä huolimatta.

Kuvassa 1 oli (3) Mynämäki, ja tässä käsittelemätön Rauma tunnettuja Rahko-paikkoja. Venäjän puolella 1500-luvulla oli (16) Sortavala, jota ei myöskään ole tässä mainittu, ja esiintymiä muualakin. Näitä kumpaakaan en tässä yritä selittää, vaan tyydyn seuraavaan johtopäätökseen:

Rahko-nimien esiintymisellä on selvät läntisen (hämäläis-satakuntalaisen) ja itäisen (karjalais-savolaisen) asutusliikkeen mukaiset kulkusuunnat. Reitillä esiintyvillä nimien kantajilla saattaa olla yhteisiä juuria pitkienkin matkojen päässä toisistaan. Pohjois-Suomessa reitit saattavat kohdata ja mennä ristiinkin. Kuitenkin nimien levinneisyys ja ikäjakauma ovat sellaisia, että niiden selittäminen yhdestä tai kahdesta nimen antaneesta lähtöhenkilöstä on hyvin epätodennäköistä.

Lähdeviitteitä

1. O. Keski-Rahkonen, *Rahko-nimet Suomessa, 1. osa, Rahkoset* 9 (2002) nro 2, s. 8 - 15.

2. Aulikki Ylönen, *Jääsken kihlakunnan historia I, Imatra* 1957, 968 s.

3a. J.V. Ronimus (suomentaja), *Novgorodin vatjalaisen viidenneksen henki- ja verokirja v. 1500, Todistuskappaleita Suomen historiaan III:6, Suomen Historiallinen Seura, Joensuu* 1906, 220 s.

3b. J.V. Ronimus, *Novgorodin vatjalaisen viidenneksen verokirja v. 1500 ja Karjalan silloinen asutus. Yliopistollinen väitöskirja, Joensuun Kirjapaino-osakeyhtiön kirjapaino, Joensuu* 1906, 135 s. + karttaliite.

4. <http://www.sakkola.fi/tutkimukset/suvannon-lasku-1818.html>

5. Paikannimen alkuosa lienee venäjää (гавань ga-

van) ja olisi kirjaimellisesti Satamasaari. Etymologisesti gavan johdetaan saksan satamaa merkitsevästä sanasta Hafen. <http://ru.wiktionary.org/wiki/%D0%B3%D0%B0%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D1%8C>. Voisi päätellä että tässä paikan nimesivät hansakauppiat, mutta nimi säilyi jälkipolville venäläisessä muodossa. Siksi olisi myös mielenkiintoista selvittää, koska nimi mainitaan asiakirjoissa ensimmäisen kerran.

6. M. Huurre, P. Virrankoski ja K. Vilkuna, *Suur-Kalajoen historia I, Suur-Kalajoen historia-toimikunta, Kokkola* 1956, 569 s.

7. Mauno Jokipii (toim.) *Saarijärven kirja, Pieksämäki* 1963, 820 s.

8. S. Suvanto, *Akaan historia, Vammala* 1954, s. 65 esittelee Hämeen eräluetteloon perustuen Saarijärven Lumpeloveden asuttamisesta kertovat maininnat sanataarkasti: "1554 Säxmäkij Herade Tawassthuis Länn Aeremark Register anno d 1554

Item paluasalme(n) äremarch j Lumpelovesij 2. mandz dellar är Scatlagd för en fierdu(n)gz k: jord hwileken march for haff(ue)r förr(e) tilhör(t) mi(chell) iöns(on) taipale och p(er) Lars(on) ib(idem) en mandz dell hward(era) och ther npå är bäsat pouall rachkoine(n) anno d 54: [Käännettynä: 1554 Sääksmäen kihlakunta Hämeen läänissä Erämaaluettelo AD 1554 Samoin Palvasalmen erämaahan Lumpelovedelle 2 miehen osaa pantiin neljänneksen verolle, mikä erämaa on aikaisemmin kuulunut Mi(chell) Jöns(on) (Mikko Jussinpoika) Taipaleesta ja P(er) Lars(on) Pekka Laurinpojalle samasta kylästä, miehenosa kummallekin, ja tälle paikalle on asutettu Pouall Rachkoine(n) (Paavo Rahkonen) AD 1554.]"

9. Reino Kallio, *Vanhan Saarijärven historia, Gummerus, Jyväskylä* 1972, 856 s.

10. Heikki Rantatupa, *Kälviän asutus ja väestö 1800-luvun puoleenväliin. Teoksessa: Harri Turunen (toim.), Kälviän ja Ullavan kirja, Gummerus, Jyväskylä* 1993, s. 47-104.

11. E. Kähönen, *Vanha Äyräpää I, Helsinki*, 1959, 749 s.

12. Riksarkivet, *Finska Camer. 23, Kopiebok för Finland 16/8-62; Valtionarkisto 5431:53 vja 5404:25.*

13. A. Narva, *Suur-Lohtajan tilojen omistajat v. 1600-1800, teoksessa: L. Junkala ja M. Niemelä, Suur-Lohtajan historia II, Suur-Lohtajan historia-toimikunta, s. 572-613.*

14. P. Alhonen, M. Huurre, P. Papunen, T. Nallinmaa-Luoto, *Hämeenkyrön historia I – Esihistorialliselta ajalta vuoteen 1721, Hämeenkyrön kunta, Hämeenkyrön seurakunta, Vammala* 1983.

Tieto Rahkosista heti muistiin

Teksti ja kuva: Jorma Rahkonen

Rovaniemäläinen Marjatta Kulmakko (o.s. Rahkonen) on kerännyt neljännesvuosisadan ajan tietoa Rahkosista. Kun hän löytää esimerkiksi jostakin pitäjähistoriasta Rahkosen tai samantyyppisen nimen, hän kirjoittaa muistiin teoksen nimen ja sivunumeron sekä keskeisen asiasisällön.

Kulmakko, 77, oli työelämässä erityisopettaja ja puheterapeutti.

Rahkos-tiedon kerääminen alkoi Ulkoministeriön kirjeestä, jonka Kulmakon isä Toivo Johannes Rahkonen sai vuonna 1981. Siinä kysyttiin tämän Australiassa kuolleen Matti-veljen perillisiä. Kirje oli melkoinen jysäys, sillä Matti oli kadonnut vuonna 1918. Niinpä Marjatta Kulmakko ryhtyi selvittämään perillisiä.

”Australian perintöä ei olisi saatu pankista ulos, jos kaikkia henkilöitä ei olisi saatu selvitettyä.”

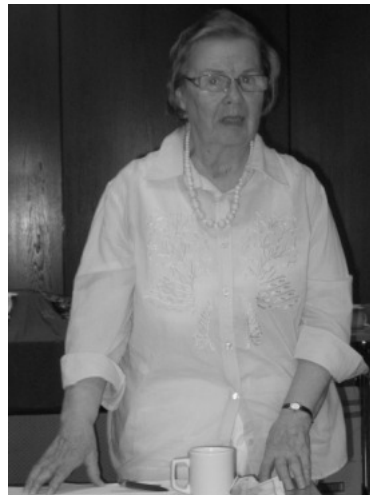
Mutta mennäänpä ajassa taaksepäin, jotta ymmärtäisimme lähtötilanteen. Toivo Johannes syntyi vuonna 1900 Soanlahdella ja jäi jo 1-vuotiaana ilman isää tämän kuoltua. Kertoman mukaan hänen äidillään oli seitsemän lasta, joista neljää äiti kuljetti talosta toiseen. Vaikeuksien keskellä perhe hajosi.

Pojan kohtalo kuvaa sen ajan oloa enemmänkin. ”Kun isä oli kuusivuotias, äiti antoi hänet munkkien laivapojaksi Valamon ja Sortavalan välille. Isä kertoi vähän lapsuudestaan, mutta jo yhdeksänvuotiaana hän sai ensimmäisen tilinsä Harlun Läskelän sahalta. Hän säilytti ensimmäistä tiliään koko elämänsä ja ei ollut koskaan velkaa kenellekään. Hän antoi minulle sen hopeisen kaksimarkkasen 1980-luvun alussa”, Kulmakko kertoo. ”Sotaväen jälkeen hän hankki polkupyörän, jolla hän ajoi koko elämänsä. Koulunsa hän kävi vasta armeijan jälkeen. Hän oli terve koko elämänsä.”

Lähes kahden vuoden etsintä

Suurimmaksi urakaksi perillisten etsinnässä osoitautui Matin sisarpuolen Irma Inkeri Rahkosen löytäminen. Kulmakko alkoi kahlata läpi mm. pitäjänhistorioita, mutta tietoa etsitystä ei löytynyt, muista Rahkosista kylläkin.

”Lopulta vuoden ja kahdeksan kuukauden kulluttua Irma Inkeri löytyi muiden henkilöiden avulla sattumalta”, Kulmakko kertoo. Etsityn osoite oli Etelä-Ruotsissa.

Kulmakko rohkaistui soittamaan tämän numeron, mutta Irma Inkeri oli kuollut kahdeksan kuukautta aiemmin. ”Olen siitä lähtien ollut hänen tyttärensä kanssa kirjeenvaihdossa.”

Kulmakko ei lopettanut Rahkos-tietojen keräämistä. ”Kun siihen pääsi kiinni, ei malttanut lopettaa. Pistin muistiin kaikenlaista. Teen kaiken käsipelillä, minulla ei ole tietokonetta eikä internettiä.”

”Haluan auttaa muitakin suvun historian selvittämisessä.” Kulmakon puhelinnumerot ovat (016) 312 000 ja 040 544 0487.

Marjatta Kulmakon poimintoja

Pohjois-Karjalan historia:

”s. 504 *Torppari Naatana Rahkonen yritti syyskuussa 1807 värvätä miehiä venäläiseen sotaväkeen. Tuli rajan takaa Tohmajärvelle. N.R. pidätettiin ja toimitettiin heti Kuopioon.*”

Naatana Rahkonen (1754–1819) oli Kulmakon isän isän isoisa.

Kajaanin kaupungin historia I:

”s. 136 *Raatihuoneen korjaus. Porvari Kalle Rahkonen määrättiin avuksi v. 1669.*

s. 138 *Anna Eerikintytär osti talon 20 taalarilla Kalle Rahkoselta v. 1686.*

s. 175 *3.5.1686 RO otti kaupunginpalvelijaksi Kalle Rahkosen (palotark. ym. toimeenpanijaksi)*

s. 244 *Kajaanin kaupungin maakauppoja: Kalle Rahkonen.*

s. 350 *veronperintä: Kalle Rahkonen joutui antamaan raippoja tai sakkoo.*”

Eero Hiironen valittiin Saarijärven Paavoksi

Rahkosten sukuseuran varapuheenjohtajana pitkään toiminut Eero Hiironen, 69, on Saarijärven Paavo 2007. Valinta julkistettiin perinteiseen tapaan juhannuspäivänä.

Saarijärvi-seura on valinnut Saarijärven Paavon vuodesta 1973 lähtien. Valintaperusteeksi on asetettu uupumaton ponnistelu kotikunnan hyväksi, sen nimen tunnetuksi tekeminen sekä sosiaalinen mielenlaatu.

Perustelujen mukaan talousneuvos ja maanviljelijä Eero Hiironen on monipuolinen ja ansioitunut kotiseututyön koko laajaan kirjoon jo pitkään sitoutunut henkilö. Hän on käytännön kotiseututyön tekijä ja kotiseutuhengen vaalija, joka omalla esimerkillään kannustaa myös muita hyviin suorituksiin. Esimerkkinä tästä ovat mm. Kalmarin makasiinimuseo, perinneaastattelut ja Kalmarin Nahjuksen talon peruskorjaus, joissa hän on ollut aktiivisesti mukana. Hän on myös kotiseututyön suuntalinjat hyvin näkevä henkilö, joka pystyy laajan kokemuksensa perusteella tuomaan aineksia kotiseutunsa kehittämiseen. Hän on kotiseutunsa taiteen keräilijä ja tekee myös itse taidetta.

Hiirosta voidaan luonnehtia toisaalta kyläyhteisönsä voimakkaaksi vaikuttajaksi ja kyläperinteen tallentajaksi. Toisaalta hän on Saarijärven kylien ja kunnan kokonaisuuden kehittäjä, jonka vaikutus näkyy myös Saarijärven ulkopuolella. Hän on edelleen aktiivinen toimija monissa kotiseututyötä edistävissä yhteisöissä, kuten Taiteilijaseura Sienassa, Saarijärven Mannilan Taidesäätiossä, Saarijärven Sukututkimusseurassa, Rahkosten sukuseurassa jne.

Hiironen on ollut ja on osittain edelleen aktiivi-

nen toimija myös monissa yrityksissä, jotka vaikuttavat Saarijärven toimintaedellytyksiin. Näitä ovat muun muassa maakunnalliset ja paikalliset maaseutuelinkeinoihin läheisesti liittyvät tuottajayhteisöt, yritykset ja pankit. Hänellä on pitkäaikainen kokemus kunnallisista luottamustoimista, muun muassa kunnanvaltuuston jäsenyys sekä kunnanhallituksen jäsenyys ja puheenjohtajuus. Saarijärvi-seuran mukaan Eero Hiironen nimeäminen Saarijärven Paavoksi vuonna 2007 sopii oivallisesti Kalmarin Nahjuksen 100-vuotisjuhluvoiteen, minkä järjestelyissä hän on ollut voimallisesti mukana.

Hiironen on tehnyt pääasiallisen elämäntyönsä Vähä-Aholan tilalla Saarijärven Kalmarissa.

Rahkoset internetissä: <http://personal.inet.fi/koti/rahkostensukuseura/>

Rahkoset-lehti: 13. vuosikerta, 16. numero.

Päätoimittaja: Jorma Rahkonen, yhteystiedot sivulla 2.

Paino: Kopijyvä Oy, Jyväskylä